

Een grote revolutie in een kleine sport: is geavanceerd materiaal naast een voordeel ook een ethische kwestie?

De bedoeling van dit artikel is u aan te zetten tot nadenken en een discussie los te maken, niets meer of minder dan dat. Simon Roozendaal schreef het volgende over technologie en sport in de Elsevier van augustus 2009:

“Schrijver Harry Mulisch heeft de relatie tussen mens en technologie eens omschreven als die tussen een hert en zijn gewei. Sinds wij uit de boom zijn geklommen, gebruiken we hulpmiddelen. Bij het jagen, zowel als bij een hedendaags equivalent daarvan: sporten. Waarom verbiedt de internationale zwemunie FINA dan toch de nieuwe hightech-zwempakken, die het drijfvermogen en de stroomlijn van de zwemmer verbeteren en de afgelopen anderhalf jaar ruim honderdvijftig wereldrecords mogelijk hebben gemaakt? Het is niet onnatuurlijk, want technologie is ons gewei. Het is niet ongewoon, want overal verbetert technologie records: met een metalen knuppel slaat een honkballer verder, met de klapschaats schaats de schaatser sneller, op kunstgras hockeyen hockeyers beter. Het zijn uiterst nauwe en onhandige pakken, die soms drie kwartier sjoeren en persen vergen en snel scheuren, maar dat kan toch nauwelijks een argument zijn. Misschien is het niet helemaal eerlijk ten opzichte van zwemmers als Pieter van den Hoogenband en Michael Phelps, die van nature een perfecte stroomlijn hebben.

Maar ja, sport is per definitie oneerlijk. Een lilliputter kan nooit een goede basketballer of volleyballer worden, hoe goed zijn spelinzicht en sprongkracht ook zijn. Iedere blanke sprinter weet dat er niet valt te winnen van mensen met een West-Afrikaanse oorsprong. Tafeltennissen tegen Chinezen is onbegonnen werk, een marathon tegen Oost-Afrikanen idem. En terug naar het water, voormalig topzwemmer Ian Thorpe had schoenmaat 54. Dat zijn geen voeten, maar flippers. Is dat dan eerlijk?”

In bovenstaand stukje zijn een aantal verschillende prestatiebepalende factoren terug te vinden. Allereerst is dit de sporter zelf, inclusief zijn genetisch bepaalde aanleg (bijv. de lichaamsbouw van de West-Afrikanen) en erfelijke eigenschappen (bijvoorbeeld de enorme voeten van zwemmer Thorpe) die voor of tegen je kunnen werken. Aan dit pakket kun je niets veranderen, hooguit je (voor)ouders de schuld geven. Een enorme dosis talent en doorzettingsvermogen kan soms toch tot grootse sportprestaties leiden, ondanks een tegenvallend genenpakket. Denk aan bijvoorbeeld basketballers van geringe lichaamslengte die uiteindelijk toch in de hoogste competitie, de NBA, terechtkomen. Als wedstrijdsporter train je je hele sportleven hard om je sportprestaties te verbeteren. Je streeft sportieve doelen na, die je onder andere afhankelijk van de hiervoor genoemde factoren kunt behalen of benaderen. Onder andere, want training is ook weer afhankelijk van begeleiding, voeding, voldoende rust, financiële ondersteuning, enz., enz.. In de strijd om je te onderscheiden en de beste te zijn komt daar een constante wil tot techniekverbetering en vroeg of laat een beslissing omtrent doping om de hoek kijken. De vele dopinggevallen in de verschillende sporttakken spreken voor zich. De atletiek- en wielrensport zijn er door verziekt en de medische technologie op dit gebied staat niet stil. Wie gelooft er nog in een ‘schone’ wijze van topsport bedrijven? Terug naar de drive van een wedstrijdsporter, het hoogst haalbare. Naast de best mogelijke begeleiding wil je als sporter ook met het beste racket, stick of club de ballen raken. Of met een zo geavanceerd en snel mogelijke carbonfiets aan de tour beginnen, met je fiberpolsstok zo hoog mogelijk springen, met je schubbenpak door het water glijden met een minimale weerstand of in je hightech-rolstoel met maximale wendbaarheid de basketbalwedstrijd uitspelen. In zowel de valide- als mindervalide sport hebben technologische verbeteringen de sport een impuls gegeven of blijvend veranderd. Ook als recreant profiteer je daar van mee, het niveau wordt in alle geledingen omhoog getrokken. Wie speelt er heden ten dage nog met een houten racket? Hoeveel klapschaatsen heb jij bij de laatste natuurijsperiodes voorbij zien komen? Technologie helpt de mens en daarmee ook de (top)sport vooruit naar nieuwe mogelijkheden. Sneller, preciezer, comfortabeler en verder, afhankelijk van de tak van sport en de dominantie van materiaalgebruik is het allemaal al uitgevonden, is het geschiedenis en gaan de ontwikkelingen nog steeds door. Maar waar trek je in competitieverband de (ethische) grens?

Froes (1997) zegt hierover het volgende: *"However, the use of advanced materials in sports equipment presents some ethical questions. We can clearly enhance behavior by allowing the use of advanced materials, but where should the line be drawn, or should there be no restrictions? The solution, according to a young man in one of my classes at the University of Idaho, is that if you have the patent, you (and only you) can use this material or design. This brings us to a second question -- should we allow competition at the highest level to be only affordable to the elite because of the high cost of equipment? In turn, this leads into what is perhaps the most controversial issue -- if we allow certain classes of materials / designs, but not others, we can actually favor the class of people who will excel. The carbon-fiber vaulting pole, javelins with spiral tails, golf balls with special dimple patterns, stiffer carbon-fiber tennis rackets, bicycles with new types of wheels and the egg position, discuses with their weight distributed as close as possible to the perimeter, and America's Cup yachts (forget it, this one is too complex) all lead to "further and faster." Where should this end?"*

Froes (1997) stelt hier een aantal verschillende vragen aan de orde, zoals de vraag of je het moet toestaan dat er materiaal gebruikt wordt dat door patenten of monopolie slechts voor een enkeling toegankelijk is, dat het materiaal wellicht door de hoge kosten slechts voor een elitegroep haalbaar is en, van een heel andere aard, als je een eenheidsklasse invoert bevordert je dan niet juist de groep mensen die toch al excelleren? In een later artikel in de USA Today van 2002 zegt Froes in een stuk hierover nog iets interessants: *"... They now can improve their scores significantly without a whole lot of skill or fitness. Advanced material design in equipment technology has changed the sporting experience to one in which many individuals can succeed without much talent or training. A good deal of the drive for developing these new technologies has to do with competition-that is advanced materials can help people win. The question behind all of this, though, is whether the purpose of sports is about gaining advantages and getting even, or about people participating, enjoying, and improving their motor skills as well as their overall health and fitness."*

Het zijn allemaal ethische vragen waarover een ieder door mij wordt uitgedaagd na te denken. De ondertitel van het bovenstaande artikel (volledig versie te downloaden op www.steppendoejezo.nl) is ook veelzeggend: *"If the goal of sports is competition and winning, advanced material will continue to improve the equipment so that less efficiency, fitness and skill are necessary to play."*

Het gaat bij wedstrijd sport om gereguleerde sport. Zou de nationale en internationale stepbond, hoe klein ook, zich in navolging van hun veel grotere broers, zich onder andere niet moeten afvragen in hoeverre technologische verbeteringen die niet algemeen toegankelijk zijn in de wedstrijd sport zijn toegestaan?

Pioniers in materiaalontwikkeling en verbetering verdienen een compliment, ze kunnen de sport naar een ander niveau helpen. Zijn we hier ook niet allemaal op onze eigen wijze, hoe beperkt ook, mee bezig? Maar om een gelijke strijd mogelijk te maken zijn de lengte van je noppen onder je voetbalschoenen, de coating op de romp van je zeilboot, het materiaal en gewichtsverdeling van je speer en de maten en configuratie van je fiets wel aan regels gebonden. De speelruimte wordt door de bonden bepaald en soms wordt ook door de grote sportbonden zoals de FINA niet meteen adequaat op vernieuwingen gereageerd, denk hierbij bijvoorbeeld aan de soap rond de haaienpakken in de zwemwereld. Je kunt jezelf afvragen, wie wil het in een ballenknijper opnemen tegen een haaienpak, met een houten tennisracket een setje spelen tegen een fiberuitvoering of met je conventionele racefiets tegen een ligfiets een criterium rijden?

Is het verschil tussen een 28-28 full-carbon step en een conventionele aluminium kickbike in racer uitvoering dan zo dramatisch groot? Is het vergelijkbaar met de ballenknijper en het drijfjak? Ik denk van wel, let wel, denk, want de mogelijkheid om dat te testen en uit te proberen is er helaas niet voor iedereen. En dat geeft te denken. De stepwedstrijden spreken op dit moment voor zich, los van andere prestatiebepalende factoren, uiteraard.

Met de reactie van Nederlands meest getalenteerde zwemster, Ranomi Kromowidjojo, op de dominantie van de zwempakken met drijfvermogen uit een stuk in de Pers van 21 december 2008 wil ik dit artikel besluiten:

“... De landen die nu de beste pakken hebben gaan nooit akkoord met beperkingen. Ze zouden wel gek zijn.’ Ook Inge Dekker en Ranomi Kromowidjojo zien slechts donkere wolken boven de zwemsport samenpakken. Kromowidjojo: ‘Het gaat nergens meer over. Neopreen, drie pakken over elkaar - met zwemmen heeft het niets meer te maken. Eerlijk gezegd vraag ik me wel eens af waar ik mee bezig ben als ik mijn Speedo aan moet trekken. Dat kost me minimaal een kwartier. Met hulp van iemand anders welteverstaan. Ik heb de blaren op mijn handen staan. Letterlijk. Eigenlijk is dat gestoord. Maar ja, als ik het níet doe, dan ben ik ook gestoord. Ik train niet iedere dag vijf uur voor niks. Zonder pak kan ik niet winnen. En ik wil nu eenmaal de beste zijn.”

Ik zou willen zeggen: geef mij ook de kans drie van die pakken aan te schaffen. Of moet ik daarvoor eerst emigreren naar het land met de beste pakken?

Rene Elzinga

Referenties:

Froes, F. H. (1997). Is the use of advanced materials in sports equipment unethical?

Stoll, S. K., Prisdrey, K. A. & Froes, F. H. (2002). Advanced materials in sports: an advantage or ethical challenge?

(De twee artikelen waarnaar gerefereerd in dit stuk zijn volledig te vinden en te downloaden in pdf op www.steppendoejezo.nl)